

Tema 2. Drepturile copilului la Sec?ia de Poli?ie

Author : Mihaela Leti?ia Morar - Last update : 26.11.2022

Este cert? ?mbun?t?irea situa?iei procedurii speciale privind minorii, mai ales prin faptul c? se statueaz? c? „toate comunic?rile se fac ?ntr-un limbaj simplu ?i accesibil, adaptat v?rstei acestuia”, ?ntruc?t confer?, ?ntr-un mod facil, suspectului/inculpatului minor, posibilitatea de a ?n?elege ceea ce i se comunic? de c?tre organul judiciar, ?ntr-un mod specific v?rstei lui.

?n toate ?mprejur?rile copilul va fi informat despre scopului audierii sale, care este importan?a detaliilor incluse ?n relatarea sa, precum ?i cu privire la faptul c? declara?ia sa va fi ?nregistrat?.

?ntreb?rile adresate copilului victim? trebuie s? fie clare, precise ?i concise, s? fie exprimate ?ntr-o form? accesibil? acestuia, potrivit v?rstei, experien?ei, preg?tirii ?i inteligen?ei sale. Simplitatea modului de formulare ?i a con?inutului ?ntreb?rilor trebuie s? fie direct propor?ional? cu v?rsta copilului ?i gradul s?u de dezvoltare, ?ncerc?nd s? se focuseze pe c?te o singur? idee, considerat? important?. Abia dup? l?murirea acesteia, se trece la un alt aspect ce trebuie, de asemenea, elucidate.

Menu

- 2.1. Dreptul la un avocat
- 2.2. Dreptul la un interpret
- 2.3. Drepturile minorului la a fi informat si asistat de p?rinte/reprezentant legal
- 2.4. Aspecte specifice audierii minorilor ?n fa?a organului de cercetare penal?
- 2.5. M?suri preventive ce pot fi luate ?n ceea ce-l priveste pe minor – durat?
- 2.6. Accesul la asisten?? medical?

?n aceast? etap? procesual?, a urm?ririi penale, organul de urm?rire penal? (at?t organele de poli?ie, c?t ?i procurorii) trebuie s? ?in? cont de toate aspectele privind personalitatea minorului, astfel ?nc?t procedura s? se desf??oare ?ntr-un mod facil ?i cu respectarea principiului solu?ion?rii cauzei cu celeritate.

2.1. Dreptul la un avocat

Asisten?a juridic? a suspectului sau inculpatului minor este obligatorie ?n acord cu prevederile art 90 alin 1 lit a din Codul de procedur? penal?, ?n ambele etape ale desf??ur?rii procesului penal. Consecin?ele nerespect?rii prevederilor legale privind institu?ia avocatului ?n rela?ia dintre acesta ?i suspect/ sau inculpat sunt diverse, ?ncep?nd cu excluderea probelor (a se avea ?n vedere Decizia Cur?ii Constitu?ionale din 18 ianuarie 2018) ob?inute prin ?nc?lcarea confiden?ialit??ii convorbirii dintre avocat ?i clientul s?u (art 89, alin. (2) NCPP), pân? la nulit??ile absolute ?i exprese pentru ipoteze precum nerespectarea obligativit??ii asist?rii de c?tre avocat a suspectului sau inculpatului c?nd aceasta era obligatorie (art. 90 NCPP coroborat cu art. 281 NCPP, alin. (1),

lit. f).

2.2. Dreptul la un interpret

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale instituie nu doar obligativitatea asigurării accesului la un avocat, dar și la interpret, prin art 6 par 3 lit e, în ceea ce îl privește pe suspect/inculpat „*dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere – un atare drept constituind un element al dreptului la un proces echitabil. Art 105 din Noul Cod de Procedură Penală instituie astfel audierea prin interpret, în care prezintă pe rând diferite situații avute în vedere de legiutor: premisa pentru acordarea unui interpret – la alin. (1), situația excepțională cauzată de starea de urgență în luarea unei măsuri procesuale, când nu se poate asigura un interpret autorizat – la alin.(2), dar și audierea unei persoane surde, mute sau surd-mute, la alin. (3) – (4). Astfel, potrivit art. 105 NCPP se realizează audierea prin interpret:*

(1) Ori de câte ori persoana audiată nu înțelege, nu vorbește sau nu se exprimă bine în limba română, audierea se face prin interpret. Interpretul poate fi desemnat de organele judiciare sau ales de părți ori persoana vătămată, dintre interpreții autorizați, potrivit legii.

(2) În mod excepțional, în situația în care se impune luarea urgentă a unei măsuri procesuale sau dacă nu se poate asigura un interpret autorizat, audierea poate avea loc în prezența oricărei persoane care poate comunica cu cel ascultat, organul judiciar având însă obligația de a relua audierea prin interpret imediat ce aceasta este posibilă.

(3) Dacă persoana audiată este surdă, mută sau surdo-mută, audierea se face cu participarea unei persoane care are capacitatea de a comunica prin limbajul special. În această situație comunicarea se poate face și în scris.

(4) În cazuri excepționale, dacă nu este prezentă o persoană autorizată care poate comunica prin limbajul special, iar comunicarea nu se poate realiza în scris, audierea persoanelor prevăzute la alin. (3) se va face cu ajutorul oricărei persoane care are aptitudini de comunicare, dispozițiile alin. (2) aplicându-se în mod corespunzător.

Interpretul trebuie să acționeze cu bună-credință și profesionalism, fără a schimba sensul cuvintelor folosite de cel audiat. Legiutorul prevede pentru interpret în cazul interpretării necorespunzătoare sau incomplete și cu rea credință de către acesta a declarațiilor persoanei pe care o asistă pedepse serioase, iar incriminarea este regăsită în varianta agravată a infracțiunii de măturie mincinoasă - art 273 alin 2 lit c Cod Penal.

2.3. Drepturile minorului la a fi informat și asistat de părinte/reprezentant legal

Art. 505 reglementează situația persoanelor minore chemate la organul de urmărire penală. Alin (1) al acestui text normativ statuează: *Când suspectul ori inculpatul este un minor care nu a împlinit 16 ani, la orice ascultare sau confruntare a minorului, organul de urmărire penală citează părinții acestuia ori, după caz, pe tutore, curator sau persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află temporar minorul, precum și direcția generală de asistență socială și protecție a copilului din localitatea unde se desfășoară audierea.*

Însă, în ceea ce privește o atare situație juridică, Curtea Constituțională a României a constatat existența unei discriminări a suspectilor/inculpaților minori care au împlinit vârsta de 16 ani față de suspectii/inculpații minori care nu au împlinit încă această vârstă. Având în vedere natura măsurii procesuale în discuție, Curtea a reținut, prin Decizia nr 102/2018, faptul că trebuie să primeze calitatea de minor a persoanei, criteriul de vârstă fiind unul secundar, care nu poate prevala în raport cu obligația de ocrotire și protecție pe care statul este dator să o asigure minorilor în temeiul art. 49 din [Constituție](#). Prin urmare, legiuitorul trebuie să acorde minorilor, indiferent de vârsta pe care aceștia o au în cursul minorității, aceleași garanții procesuale în privința ascultării și/sau confruntării realizate de organele de urmărire penală. De aceea, Curtea a reținut că dispozițiile legale criticate discriminează minorul cu vârsta de peste 16 ani, acesta fiind exclus de la dreptul de a fi asistat, la orice ascultare sau confruntare, de persoanele prevăzute la art. 505 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Astfel, prin Decizia antemenționată, nr 102/2018 s-a constatat neconstituțională sintagma "care nu a împlinit 16 ani", din cuprinsul art. 505 alin. (1) din Codul de procedură penală, neconstituționalitatea discriminării astfel constatate are drept rezultat accesul minorilor la măsura de ocrotire și protecție prevăzută de art. 505 alin. (1) din Codul de procedură penală, indiferent de vârstă.

Un aspect diferit față de reglementarea anterioară o constituie modificarea privind necesitatea citării *Direcției generale de asistență socială și protecție a copilului din localitatea unde se desfășoară audierea*, fiind astfel substituit serviciul de probatiune, „având în vedere agenda încercată a serviciilor de probatiune, instituție investită în principal cu activitatea de evaluare a minorilor aflați în executarea unei măsuri educative, respectiv cu sprijinirea instanței de judecată în procesul de individualizare a măsurilor educative aplicabile minorilor. De asemenea, la orice ascultare sau audiere a minorului sub 16 ani, citarea acestor persoane este obligatorie, element procedural diferit față de dispozițiile Codului de procedură penală anterior, prin care citarea persoanelor menționate în lege era limitată la aprecierea organului de urmărire penală”^[1]

Ca urmare a introducerii art. 505 ind. 1 alin. 1 CPP, drept efect al transpunerii Directivei 2016/800, organul judiciar este dator să îi comunice suspectului sau inculpatului minor și:

„a) informații cu privire la principalele etape ale procesului penal;

1. b) dreptul ca părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar să primească aceleași informații comunicate minorului;
2. c) dreptul la protecția vieții private, în condițiile legii;
1. d) dreptul de a fi însoțit de părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau de un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar, în timpul diferitelor etape ale procedurii conform prezentei legi;
2. e) dreptul de a fi evaluat prin intermediul referatului de evaluare;
3. f) dreptul la evaluare medicală și asistență medicală în cazul în care vor fi supuși unei măsuri preventive privative de libertate;
4. f) dreptul la evaluare medicală și asistență medicală în cazul în care vor fi supuși unei măsuri preventive privative de libertate;
5. g) măsurile preventive ce li se pot aplica, precum și dreptul ca măsura preventivă privativă de libertate să fie aplicată cu caracter excepțional, potrivit art. 243, perioada pentru care poate fi dispusă și durata maximă a măsurii preventive privative de libertate, condițiile pentru

prelungirea și menținerea acesteia, precum și dreptul la verificarea periodică a măsurii, în condițiile legii;

6. *h) dreptul de a fi prezent la judecarea cauzei;*

7. *i) dreptul la exercitarea căilor de atac, în condițiile legii” coroborat cu alin. 3 „Informațiile prevăzute la art. 108, precum și cele prevăzute la alin. (1) se comunică și prinților sau, după caz, tutorelui, curatorului ori persoanei în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.”*

Este cert îmbunătățirea situației procedurii speciale privind minorii, mai ales prin faptul că se statuează că „toate comunicările se fac într-un limbaj simplu și accesibil, adaptat vârstei acestuia”, întrucât conferă, într-un mod facil, suspectului/inculpatului minor, posibilitatea de a înțelege ceea ce i se comunică de către organul judiciar, într-un mod specific vârstei lui.

Elementele importante, suplimentare față de reglementarea precedentă, regăsim și în alin. (4), (5) și (6) ale aceluiași articol: „În cazul în care persoanele prevăzute la alin. (3) nu au putut fi găsite sau comunicarea către acestea ar fi contrară interesului superior al minorului sau ar afecta desfășurarea procesului penal, comunicarea informațiilor prevăzute la art. 108, precum și a celor prevăzute la alin. (1) se face către un alt adult desemnat de minor și acceptat de organul judiciar. În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult conform alin. (4) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, comunicarea informațiilor se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului. În cazul în care circumstanțele prevăzute la alin. (4) încetează, comunicarea se va face către părinți, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.”

Se au în vedere și prevederile art. 24 al. 3 din Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, care statuează dreptul la informare al copilului - posibilitatea acestuia de a cere și primi informații în legătură cu problema asupra căreia va purta opinia sa, putând fi exercitat și anterior prezentării spre ascultare; art. 95 al. 3 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

2.4. Aspecte specifice audierii minorilor în fața organului de cercetare penală

În legătură cu locul și modalitatea efectivă în care se realizează audierea în faza urmării penale, dispozițiile legale în vigoare nu conțin reglementări exprese.

Rezultă necesitatea asigurării unor spații adecvate, destinate exclusiv audierii copiilor, fiind indicat ca audierea copilului să nu se facă în biroul poliștului, loc în care, în mod obișnuit, este permis și accesul altor persoane, ci într-un spațiu special amenajat, unde procesul audierii să nu fie întrerupt.

Se încearcă evitarea așteptării îndelungate, contactul cu persoana care audiază trebuie să aibă loc într-un timp cât mai scurt de la intrarea copilului în instituție, astfel încât să se evite atât așteptarea un timp îndelungat (dat fiind răbdarea limitată a copiilor), cât și posibilitatea întâlnirii cu alți participanți la săvârșirea infracțiunii, înlăturând astfel riscul eventualelor influențe pe care aceștia le-ar putea exercita asupra minorului.

În toate împrejurările copilul va fi informat despre scopul audierii sale, care este importantă detaliilor incluse în relatarea sa, precum și cu privire la faptul că declarația sa va fi înregistrată.

Întrebările adresate copilului victimă trebuie să fie clare, precise și concise, să fie exprimate într-o formă accesibilă acestuia, potrivit vârstei, experienței, pregătirii și inteligenței sale. Simplitatea modului de formulare și a conținutului întrebărilor trebuie să fie direct proporțională cu vârsta copilului și gradul său de dezvoltare, încercând să se focalizeze pe câte o singură idee, considerată importantă. Abia după înțelegerea acesteia, se trece la un alt aspect ce trebuie, de asemenea, elucidat.

De aceea, este necesar ca organul de cercetare penală să aibă în vedere informațiile furnizate de referatul de evaluare. În baza articolului 506 Cod procedură penală, în cauzele cu inculpați minori, organele de urmărire penală pot să solicite, atunci când consideră necesar, efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune de pe lângă Tribunalul în a cărui circumscripție teritorială își are locuința minorul, potrivit legii. Aceasta spre deosebire de etapa procesuală a judecării, când efectuarea referatului este obligatorie, cu excepția cazului în care a fost efectuat în cadrul urmăririi penale.

Instituția referatului de evaluare a fost introdusă prin Legea 356/2006, când a luat locul instituției anchetei sociale. Legea precizată a fost completată în anul 2020, ca urmare a transunerii Directivei 2016/800. Astfel, potrivit legislației speciale care reglementează activitatea serviciilor de probațiune „referatul de evaluare

conține date privind mediul familial și social al minorului, situația educațională și profesională, conduita generală a minorului, analiza comportamentului infracțional, riscul de săvârșire a unor infracțiuni, precum și orice alte date relevante pentru situația minorului. (...) De asemenea, referatul de evaluare cuprinde și propuneri motivate privind măsura educativă considerată a fi potrivită pentru minor, cu referire la natura și durata programelor de reintegrare socială, precum și alte obligații care pot fi impuse acestuia, în vederea reducerii riscului de săvârșire a infracțiunii.”^[ii]

Chiar dacă referatul de evaluare reprezintă un instrument consultativ, acesta poate avea un rol esențial, de orientare în luarea deciziilor juridice, care să permită astfel organului judiciar să aibă în vedere și o eventuală stabilire a cauzelor care au determinat săvârșirea unor infracțiuni și pentru a pronunța o hotărâre corespunzătoare vârstei, preocupărilor minorilor, condițiilor sociale cu care acesta se confruntă, în vederea reeducării și a evitării astfel, a recidivei.

„Întocmirea unor evaluări ale minorului superficiale a determinat instanțele noastre judecătorești să cazeze anumite hotărâri care s-au mulțumit să aibă în vedere aspecte formale, fără o temeinică investigare a condițiilor de dezvoltare a minorului. S-a hotărât că nu poate fi primită aceeași anchetă socială/referat de evaluare ori de câte ori s-a pornit o urmărire penală. Ancheta socială folosită într-o cauză anterioară, nu poate folosi într-o nouă cauză. Dacă s-ar admite această situație, ar însemna că o anchetă socială poate fi folosită pe toată perioada minoratului.”^[iii]

2.5. Măsuri preventive ce pot fi luate în ceea ce-l privește pe minor – durată

Măsurile preventive sunt cuprinse în partea generală, titlul V, capitolul I, secțiunea a 8-a (art. 243 și 244), intitulată "Dispoziții speciale privind măsurile preventive aplicate minorilor (indiferent că au vârsta între 14 și 16 ani sau au împlinit 16 ani). Măsurile preventive sunt instituite prin art. 202 alin 4:

1. a) *reșinerea*;

2. **b) controlul judiciar;**
3. **c) controlul judiciar pe cau?iune;**
4. **d) arestul la domiciliu;**
5. **e) arestarea preventiv?.**

Se prevede c? re?inerea ?i arestarea preventiv? pot fi dispuse fa?? de un minor, ?n mod excep?ional, numai dac? efectele pe care privarea de libertate le-ar avea asupra personalit??ii ?i dezvolt?rii acestuia nu sunt dispropor?ionate fa?? de scopul urm?rit prin luarea m?surii [art. 243 alin. (2) din Codul de procedur? penal?, la stabilirea duratei pentru care se ia m?sura arest?rii preventive se are ?n vedere v?rsta inculpatului de la data c?nd se dispune asupra lu?rii, prelungirii sau men?inerii acestei m?suri [art. 243 alin. (3) din Codul de procedur? penal?, c?nd s-a dispus re?inerea sau arestarea preventiv? a unui minor, ?ncuno?tin?area prev?zut? la art. 210 ?i 228 se face, ?n mod obligatoriu, ?i c?tre reprezentantul legal al acestuia sau, dup? caz, c?tre persoana ?n ?ngrijirea ori supravegherea c?reia se afl? minorul [art. 243 alin. (4) din Codul de procedur? penal?, regimul special de deten?ie al minorilor se stabile?te ?n raport cu particularit??ile v?rstei, astfel ?nc?at m?surile preventive luate fa?? de ace?tia s? nu prejudicieze dezvoltarea lor fizic?, psihic? sau moral? (art. 244 din Codul de procedur? penal?).

Odat? ?ndeplinit? existen?a condi?iilor generale de luare a m?surilor preventive, organului judiciar ?i revine sarcina de a aprecia ?i de a alege cu aten?ie ?i responsabilitate m?sura preventiv? potrivit? personalit??ii ?i dezvolt?rii psihice a minorului. Din modul de formulare al art. 243 alin. (2) C. proc. pen. rezult? caracterul excep?ional al re?inerii ?i arest?rii preventive ?i primatul m?surilor restrictive de libertate. Astfel, recomandabil ar fi s? se ia o m?sur? preventiv? mai u?oar? (de exemplu, controlul judiciar) ?i numai dac? se dovede?te insuficient? s? se dispun? o m?sur? mai sever?, privativ? de libertate, ?n vederea con?tientiz?rii importan?ei vie?ii, activit??ii sociale ?i consecin?elor negative la care se expune minorul ?n situa?ia ?n care comite infrac?iuni.

Organul de politie poate dispune doar m?sura preventiv? a re?inerii pe o perioad? de maxim 24 de ore, ?n acord cu prevederile art 209 Cod procedur? penal?, restul m?surilor fiind dispuse fie de procuror, fie de judec?torul de drepturi ?i libert??i.

2.6. Accesul la asisten?? medical?

Fire?te, orice m?sur? preventiv? luat? fa?? de minor are ?n vedere ?i starea de s?n?tate, astfel cum ?nvederam, art 505 in d 1 alin 1 lit f instituie *dreptul la evaluare medical? ?i asisten?? medical? ?n cazul ?n care minorii vor fi supu?i unei m?suri preventive privative de libertate.*

Organul de cercetare penal? nu se limiteaz? doar la informarea cu privire la acest drept, dar si cu aducerea la cuno?tin?? a modului concret ?n care poate aplica pentru drepturile medicale (?n situa?ia ?n care ele nu au fost deja furnizate). Necesitatea referatului de evaluare rezult? ?i cu privire la aceast? chestiune, organul de urm?rire penal? fiind necesar a fi informat despre starea de s?n?tate a minorului.

Totodat?, ?n conformitate cu prevederile art 504 alin. 4) *Rezultatele examin?rii medicale a minorului suspect sau inculpat asupra c?ruia s-a dispus o m?sur? preventiv? privativ? de libertate, efectuate ?n locul de de?inere, potrivit legii privind executarea pedepselor ?i a m?surilor privative de libertate dispuse de organele judiciare ?n cursul procesului, sunt avute ?n vedere pentru a aprecia capacitatea acestuia de a fi supus actelor sau m?surilor dispuse ?n cursul procesului penal.*

Further reading

[1] I.Neagu, M.Damaschin, *Tratat de procedur? penal?, partea special?, edi?ia a II-a*, Bucure?ti: Universul Juridic, 2018, p. 535.

[1] În baza art. 34 alin. (4) Legea 252/2013, structura ?i formatul standard ale referatului de evaluare se stabilesc prin Regulamentul de aplicare a dispozi?iilor Legii nr. 252/2013, adoptat prin H.G nr. 1079/2013 (M.Of. nr. 5/7.01.2014).

[1] T. jud. Sibiu, dec. pen. nr. 108/1993, în Dr. nr. 8/1994, p. 101 în I.Neagu, M.Damaschin-*Proceduri penale special, Partea Special?*, edi?ia a II-a, p. 538.